

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
MUZEJS

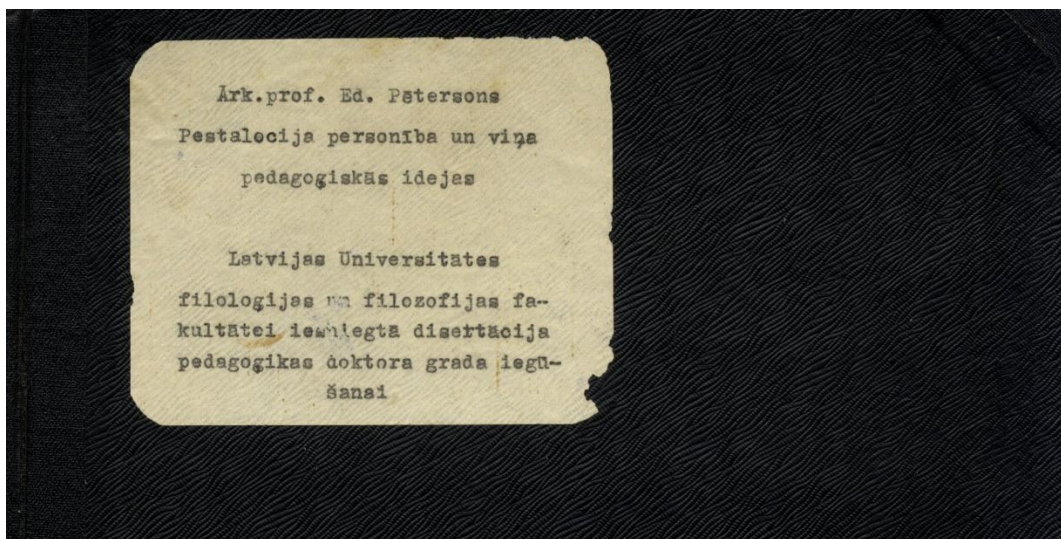
Mēneša priekšmets

Santa Puķīte, B.Sci.soc.

Latvijas Universitātes Muzeja krājuma glabātāja

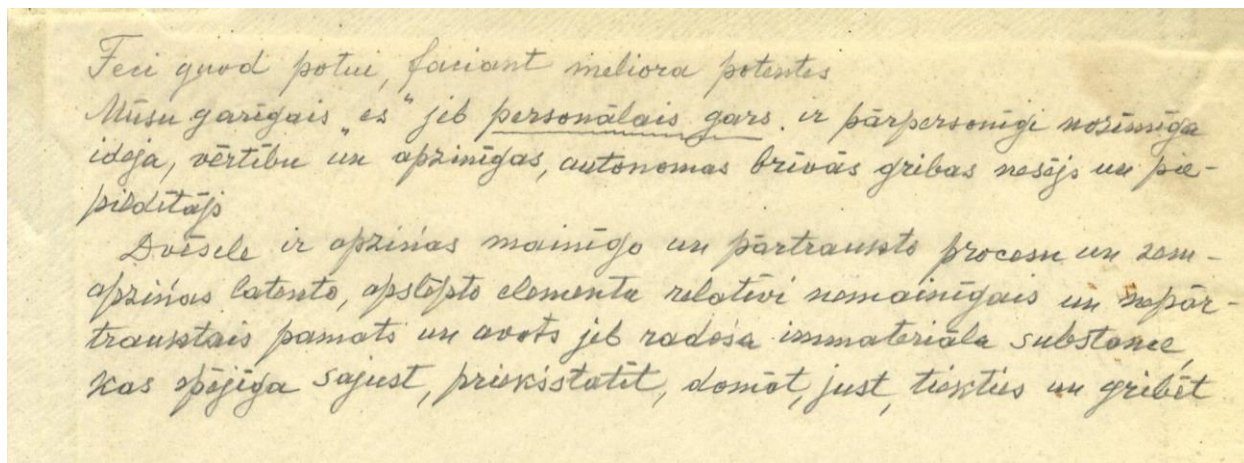
Pirmā disertācija pedagoģijā Latvijā

Pirms 85 gadiem Latvijas Universitātē (LU) tiek iesniegta pirmā disertācija pedagoģijā “Pestalocija personība un viņa pedagoģiskās idejas” un tās autors ir Eduards Pētersons. Vēlāk viņš to aizstāv ar nosaukumu “Pestalocija pedagoģisko ideju sistemātisks vērtējums”.

Disertācijas “Pestalocija personība un viņa pedagoģiskās idejas” melnraksta vāks. Foto: LU Muzeja krājums.

LU Muzeja krājumā ir disertācijas melnraksts ar nosaukumu “[Pestalocija personība un viņa pedagoģiskās idejas](#)”, kurā ir piefiksētas E. Pēterona domas, idejas un labojumi rokrakstā, kas padara to par **unikālu**. Šo eksemplāru LU Muzejam dāvinājusi Zviedrijas latvieti Ieva Graufelde [1].

E. Pētersona piezīmes rokrakstā vāka otrajā pusē. Foto: LU Muzeja krājums.

Latvijā kopumā ir trīs disertācijas eksemplāri - divi no tiem glabājas Latvijas Nacionālās bibliotēkas (LNB) Reto grāmatu un rokrakstu nodaļas krājumā ar nosaukumu "Pestalocija pedagoģisko ideju sistemātisks vērtējums" [2,3]. Šie eksemplāri ir gala kopijas, kurām nav pievienoti autora labojumi un piezīmes.

LNB kopijas glabājas divos dažādos fondos - Kārļa Ansona un Ņinas un Artūra Ģērmaņu fondos[2,3].

K. Ansons (1887-1966) no 1944. līdz 1954. gadam bija Latvijas Valsts pedagoģiskā institūta darbinieks [4]. Savukārt Ņina Ģērmane bija logopēde, bet vīrs Artūrs Ģērmanis (1899-1993) bija studējis Latvijas Universitātes Filoloģijas un filozofijas fakultātē un vēlāk strādāja direktora amatā Latvijas Valsts bibliotēkā (1940-1941; 1944-1446) [5]. Šīm kopijām ir veiktas "lasītāja piezīmes" jeb pasvītroti teikumi un iezīmētas rindkopas pierakstot jautājuma zīmi. No šiem faktiem var secināt, kādēļ disertācijas gala kopijas atradās pie viņiem, iespējams, viņi no tām mācījās, analizēja vai "smēlās" idejas.

Interesanti, ka noteikta uzskaitē šiem eksemplāriem nav, bet K. Ansona eksemplāram titullapā ar zīmuli rakstīts "2", bet Ņ. un A. Ģērmaņu eksemplārā, tajā pašā vietā - "4", kas varētu nozīmēt šo uzskaiti. LU Muzeja eksemplāram šāds skaitlis nav, padarot to par vienīgo šādu kopiju.

LU Muzeja eksemplāru var uzskatīt par melnrakstu, balstoties ne tikai uz autora veiktajām piezīmēm, bet arī no satura skatupunkta [6]. Kā arī ārējā izskata ziņā eksemplāri atšķiras - LU Muzeja ir melnos dermatīna vākos, bet LNB zilos.

Disertācijas priekšvārdā E. Pētersons atzīmē "Vēlēšanās pakalpot audzināšanas darbam, bet par visām lietām audzināšanas zinātnei ir noderējusi par ierosinājumu arī šās disertācijas sarakstīšanai" [2]. **E. Pētersons visu mūžu bija veltījis pedagoģijai**, sākot no skolotāja palīga amata pie tēva līdz pat pedagoģijas doktora grāda iegūšanai.

Secinājumi no disertācijas - audzināšana ir viens no izglītības pamatiem, bet savukārt izglītība ir sabiedrības attīstības pamatā. Pestalocija trīs dvēseles pamatspēkus - garu, sirdi un mākslu, ko E. Pētersons skaidro kā garīgo, tikumisko un fizisko, apraksta kā attīstot šos pamatspēkus, cilvēks var atrast sevi un būt lietderīgs sabiedrības loceklis.

Lai gan gala un melnraksta darbi saturiski atšķiras, pēdējie teikumi secinājumos palikuši nemainīgi -

“Tamdēļ pacietības pilnā pazemība zinātnes priekšā, pašai dziedīgā nerimstošā meklēšana, vērtību tieksme un gara disciplīna, apvienota ar cēlo cilvēka mīlestību, lai ir ikviena audzinātāja rakstura galvenās īpašības. Šai ziņā katram esošajam un topošajam audzinātājam par paraugu var noderēt lielais šveicietis - Pestalocijs.”

Pēc iespaidiem, ko E. Pētersons ieguvis studiju laikā Vācijā un paša dzīves gājumā, var secināt, ka disertācijas temata izvēle ir veikta apzināti. Pestalocija ideoloģija sakrīt ar E. Pētersona gan pedagoģijā, gan ikdienas dzīvē. Pestalocija idejas, ka cilvēka attīstības pamatā ir audzināšana visas dzīves garumā, tikumība ko spēj iemācīt ne tikai vecāki, bet arī skola un aktivitātes ārpus tās, atspoguļojas E. Pētersona dzīves gājumā.

Vairāk par E. Pētersonu:

NEAIZMIRSTAMĀ BIOGRĀFIJA. Eduards Pētersons - pirmais pedagoģijas doktors Latvijā

Avotu un literatūras saraksts:

[1] Krūze, A. (2014). *Maijs - Eduarda Pētersona disertācija pedagoģijas doktora grāda iegūšanai*. Izgūts no <https://www.lu.lv/en/muzejs/menesa-prieksmets/2014-gads/>

[2] RXA91, 52

[3] RXA296, 79

[4] Reņģe, V. (2013). *Latvijas psiholoģijas uzplaukums un noriets Baltijas kontekstā*. Latvijas Universitātes raksti. 786. sējums. Psiholoģija. Izgūts no https://www.apgads.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/apgads/PDF/LUR-786_Psihologija.pdf

[5] Valsts pētījumu programma Nacionālā identitāte. (b.g.) *Latviešu grāmatniecības darbinieki līdz 1918. Gadam*. Izgūts no <http://lgdb.lnb.lv/index/person/2559/>

[6] PED718